

2. Про морські порти України: Закон України від 17.05.2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 7. Ст. 65.

3. Серафимов В. В. Державна морська політика України: на шляху до оновлення. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 трав. 2018 р.) : у 2 т. / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Т. 1. С. 429–432.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-618-1-29>

МАЛА РОГАНЬ У ВІЙНІ: П'ЯТЬ ТИЖНІВ З ЖИТТЯ ОДНОГО СЕЛА

Харук А. І.

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії*

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

Стратегічні воєнні операції, які є протяжними у просторі й часі, за детальнішого дослідження розпадаються на безліч локальних епізодів, кожен з яких так чи інакше впливає на перебіг усієї операції. Ієрархія таких епізодів є багатоступеневою. У нинішньому етапі війни за Незалежність України, який розпочався з широкомасштабного вторгнення військ РФ 24 лютого 2022 р., виокремлюють кілька стратегічних операцій, зокрема, першу стратегічну оборонну операцію Сил оборони України (24 лютого – квітень 2022 р.). Її складовою частиною була Харківська оборонна операція, розглянута мною в статті, опублікованій у 2023 р. [1]. Нинішня ж розвідка присвячена одному з локальних епізодів цієї операції – боям за село Мала Рогань.

Мала Рогань розташована на південний схід від Харкова, майже впригол до міста – за 4–6 км від Харківської кільцевої дороги (в районі Роганського житлового масиву/ХТЗ). Уздовж східних околиць Харкова з 24 лютого 2022 р. вела наступ російська 138-ма окрема мотострілецька бригада (ОМСБр). За свідченнями місцевих мешканців, російські війська з'явились у селі 25 [2] або 27 лютого [3]. Така розбіжність пояснюється характером бойових дій в перші дні війни: відсутність суцільної лінії фронту, маневрені дії невеликих мобільних

груп, перемішаність позицій українських і російських військ, наявність «сірих» зон поза контролем воюючих сторін. Українських військ в районі Малої Рогані не було, тож росіяни зайняли село без бою. Однак далі просунутись їм не вдалось – розташоване за 2 км на південь селище Рогань лишилось під українським контролем.

Хоч росіяни й не змогли замкнути кільце оточення довкола Харкова, зайняті ними позиції у Малій Рогані дозволяли контролювати не тільки село і його околиці, але й обстрілювати Індустріальний район Харкова. У обстрілах брала участь ствольна і реактивна артилерія 138-ї ОМСБр і 9-ї артилерійської бригади [4]. Крім того, під обстрілом знаходився відтинок стратегічно важливого шосе М03 (Харків – Ізюм – Слов'янськ), який проходить через селище Рогань.

Хоч Мала Рогань перебувала під контролем російських військ порівняно недовго, у селі був встановлений окупаційний режим, причому у формі, характерній для прифронтових територій: цивільних структур окупаційного управління створено не було, усім керували військові. Окупанти займались мародерством, грабуючи як приватні оселі, так і підприємства.

На початку березня 2022 р. Сили оборони України стабілізували ситуацію довкола Харкова. Головні зусилля російське командування перенесло південніше Харкова, в район м. Ізюм [1, с. 28]. Поблизу Харкова ж створились сприятливі умови для українського контрнаступу. Першого удару по противнику завдали саме у Малій Рогані – визволення цього села дозволяло не тільки відтіснити росіян від міста, але й розблокувати автомагістраль М03.

Наприкінці березня 2022 р. в районі Малої Рогані знаходились дві батальйонні тактичні групи противника: зі складу 59-го танкового полку (144-та мотострілецька дивізія) та 200-ї ОМСБр. Операція зі звільнення села і прилеглих населених пунктів проводилась під керівництвом штабу 92-ї окремої механізованої бригади (ОМБр). У ній взяли участь 1-й механізований батальйон цієї бригади, підрозділи Національної гвардії та Національної поліції України, а також добровольче формування «Фрайкор» [5].

Наступ на Малу Рогань почався вранці 25 березня 2022 р. Йому передувала двогодинна артпідготовка, яка суттєво послабила противника. Один з бійців «Фрайкору» згадував: «Ми зайшли у село. Дякувати артилерії, вона знищила техніку, тому що ми б вийшли прямо на танк, який тут стояв» [6]. Визволення села було, по суті, низкою ближніх стрілецьких боїв на дистанції 20-30 м, коли українські штурмові групи зачищали вулицю за вулицею. Начальник штабу «Фрайкору» Б. Войцеховський підкреслює: «Бої за Малу Рогань розтягнулися: 25 березня – за сам населений пункт, 26 і 27 березня – зачистка навколишніх лісосмуг, були дуже важкі бої» [6].

Росіяни зазнали в Малій Рогані значних втрат. 60 осіб потрапили в полон. Найвищим рангом серед загиблих тут окупантів був командир 59-го танкового полку підполковник Александр Беспалов [7]. Українська сторона теж зазнала втрат. Зокрема, у Малій Рогані загинув засновник і командир «Фрайкору» Георгій Тарасенко.

Короткий період (тривалістю трохи більше місяця) історії села Мала Рогань виявився вкрай насиченим подіями – він вмістив в собі зайняття села російськими військами, окупацію і, нарешті, визволення.

Мала Рогань стала одним з перших визволених населених пунктів Харківської області. Внаслідок визволення був розблокований автомобільний шлях М03, а війська противника відтіснені від Харкова на південно-східному напрямку. Створились сприятливі умови для продовження визволення Харківщини у ході контрнаступу Сил оборони України наприкінці квітня – на початку травня 2022 р.

Література:

1. Харук А. Харківська оборонна операція (24 лютого – 14 травня 2022 р.). *Український історичний журнал*. 2023. № 5. С. 23—34.

2. Соколова Г. Після окупації. Репортаж зі звільнених сіл під Харковом. *Грати*. 17.05.2022. URL: <https://graty.me/pislya-okupaczi%D1%97-reportazh-zi-zvilnenih-sil-pid-harkovom/> (дата звернення 26.03.2026).

3. Волелюбна ферма: як чинили опір окупантам у Малій Рогані. *Українер*. 20.10.2022. URL: <https://www.ukrainer.net/mala-rohan/> (дата звернення 26.03.2026).

4. Бутусов розповів нові подробиці розгрому російських окупантів під Харковом. *032.ua*. 31.03.2022. URL: <https://www.032.ua/news/3362209/butusov-rozpoviv-novi-podrobici-rozgromu-rosijskih-okupantiv-pid-harkovom-foto-video> (дата звернення 26.03.2026).

5. Костенко Т. Комбриг 92-ї розповів про оборону Харкова у перші дні вторгнення. *VGORODE*. 06.03.2023. URL: <https://kh.vgorode.ua/ukr/news/sobytyia/a1235551-kombrih-92-ji-brihadi-rozpoviv-pro-oboronu-kharkova-u-pershi-dni-vtorhnennja> (дата звернення 26.03.2026).

6. Рязанцева А., Говина Л. «Жора нас прикрив». Бій за Малу Рогань став останнім для Георгія Тарасенка: спогади про звільнення села. *Суспільне Харків*. 25.05.2025. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/424830-boi-za-zvilnenna-maloi-rogani-na-harkivsini-rik-potomu/> (дата звернення 26.03.2026).

7. Командира 59-го танкового полку ЗС РФ ліквідували в Україні. *Militaryni*. 09.08.2022. URL: <https://militaryni.com/uk/news/komandyra-59-go-tankovogo-polku-zs-rf-likviduvaly-v-ukrayini/> (дата звернення 26.03.2026).